DEFINITIONES, DIVISIONES, AC REGULÆ

Ex

Logica & Phyſica Ariſtotelis.

IN GRATIAM STUDIORUM
Philoſophicæ juventutis,

Appendicis loco ad Dialecticam R. P.
PHILIPPI DU TRIEU
Soc. JESU *edita.*

LEODII,
Apud JOANNEM MATHIAM HOVIUM,
Ad inſigne Paradiſi Terreſtris.
M. DC. LXX.

Superiorum permiſſu.

DEFINITIONES, DIVISIONES, AC REGVLÆ

Ex

Logica & Phyſica Ariſtotelis.

IN GRATIAM STVDIORVM Philoſophicæ juventutis,

Appendicis loco ad Dialecticam R. P. PHILIPPI DU TRIEU *Soc.* JESU *editæ.*

LEODII,

Apud JOANNEM MATHIAM HOVIUM, Ad inſigne Paradiſi Terreſtris.

M. DC. LXX.

Superiorum permiſſu.

EX ISAGOGE PORPHYRIANA.

Definitio & divisio universalis.

UNiversale est, quod de multis aptum est prædicari: ut, *homo, animal, album.*

Universale est quintuplex; Genus, Species, Differentia, Proprium, & Accidens.

Acceptiones generis.

1. Genus primo modò dicitur aliquorum hominum aggregatio, qui quidem ad unum quippiam & inter se habent respectum, ut *plures fratres respectu ejusdem patris*: item, *plures conterranei ad communem patriam relati.*

2. Genus secundo modo dicitur uniuscujusque principium ortus, tam ab eo qui genuit, quàm à locò, in quo est quispiam ortus, ut, *pater respectu filiorum: patria respectu hominum in ea natorum.*

3. Genus tertio modo dicitur id, sub quo species collocatur: ut, *animal, corpus, calor.*

Definitio generis Logici.

Genus est id, quod de pluribus specie differentibus hoc ipso quid est, prædicatur; ut, *animal, corpus, color.*

Acceptiones speciei.

1. Species priori modo dicitur uniuscujusque forma, ut, *pulchritudo Ioannis, vel deformitas.*

2. Species posteriori modo dicitur id, quod

ſub aſſignato genere collocatur, ut, *homo, animal, albedo.*

Definitiones ſpeciei Logicæ.

1. Species eſt id, quod ſubjicitur generi, ut *homo* &c.

2. Species eſt, de qua genus hoc ipſo, quid eſt, prædicatur, ut, *homo*, &c.

3. Species eſt id, quod de pluribus differentibus numero hoc ipſo, quid eſt, prædicatur, ut, *homo, equus, albedo.*

Definitiones generis generaliſsimi.

1. Genus generaliſſimum eſt, quod genus eſt, & non ſpecies, ut, *ſubſtantia, quantitas*, &c.

2. Genus generaliſſimum eſt, ſuprà quod nullum aliud omninò genus tranſcendit, ut, *ſubſtantia*, &c.

Genera generaliſſima ſunt decem: Subſtantia, Quantitas, Qualitas, Ad aliquid, Actio, Paſſio, Ubi, Quando, Situs, & Habitus.

Definitiones ſpeciei ſpecialiſsimæ.

1. Species ſpecialiſſima eſt, quæ ſpecies eſt, & non genus, ut, *homo, equus, albedo.*

2. Species ſpecialiſſima eſt, quæ alias in ſpecies ullas dividi nequit, ut, *homo*, &c.

3. Species ſpecialiſſima eſt, quæ de pluribus differentibus numero hoc ipſo, quid eſt, prædicatur, ut, *homo*, &c.

Definitio ſubalternarum.

Subalterna genera, ſpecieſque ſunt, quorum unumquodque ſpecies genuſque eſt, non reſpectu tamen eſt ejuſdem, ſed diverſorum, ut, *ani-*

animal , corpus animatum , corpus.

Regulæ attributionum sive prædicationum.

1. Genus ſemper de ſpecie prædicatur, omniaque omninò ſupera de inferis ſemper dicuntur; ſpecies verò neque de propinquo ſibi genere, neque de ullo ſupero prædicatur : ut, *Animal prædicatur de homine, non contra*, &c.

2. De quibus ſpecies prædicatur, de his & ſpeciei genus, & genus etiam generis uſque ad generaliſſimum neceſſariò prædicabitur: ut, *Quia Socrates eſt homo, ideo etiam Socrates eſt animal, & vivens, & corpus, & ſubſtantia.*

3. Generaliſſimum de generibus & ſpeciebus ac individuis omnibus prædicatur; genus autem quod eſt ante ſpecialiſſimam ſpeciem de univerſis ſpecialiſſimis ac individuis dicitur: & ſpecies ea, quæ eſt ſolùm ſpecies, de omnibus individuis prædicatur: & individuum de uno ſolo particulari: Ut, *ſubſtantia dicitur de corpore & ſpiritu*, &c.

Definitiones Individui.

1. Individuum eſt, quod prædicatur de uno ſolo particulari : ut, *Ioannes, Petrus, hic homo.*

2. Individuum eſt, quod ex proprietatibus conſtat, quarum idem aggregatum nunquam in alio fiet; ut, *Ioannes*, &c.

Diviſio Individui generatim ſumpti.

Individuum generatim ſumptum eſt quadruplex, determinatum ex nomine, determintum ex demonſtratione, Individuum vagum, & Individuum ex hypotheſi.

Individuum determinatum ex nomine , est nomen proprium alicujus rei,ut, *Ioannes*,*Petrus*.

Individuum determinatum ex demonstratione est,quod constat nomine communi, & pronomine demonstrativo,ut,*hic homo, ille canis*.

Individuum vagum est,quod constat nomine communi, & signo particulari,ut,*aliquis homo*.

Individuum ex hypothesi est, quod absolutè quidem dici potest de multis, facta tamen certa suppositione de uno tantùm potest affirmari,ut, *filius Sophronisci*, pro Socrate, supposito quod Sophroniscus unicum filium habeat, scilicet Socratem.

Acceptiones differentiæ.

Differre dicitur aliquid tripliciter, communiter, propriè, & propriissimè.

1. Differre quippiam communiter dicitur, cùm diversitate quovis modo, aut à seipso, aut ab alio differt, ut, *paries albus differt à nigro per albedinem*.

2. Propriè aliqua differre dicuntur, cùm inseparabili differunt accidente, ut, *Cygnus differt à corvo per albedinem*.

3. Propriissimè quippiam à quopiam differre dicitur, cùm specificâ differentiâ differt,ut, *homo differt à bruto per rationale*.

Definitiones differentiæ Logicæ.

1. Differentia est, qua species genus excedit, ut, *rationale*, respectu hominis; *sensitivum*, respectu animalis.

2. Differentia est,quod de pluribus, & differen-

rentibus ſpecie, hoc ipſo quale quid eſt prædicatur, ut *rationale ſenſitivum.*

3. Differentia eſt id, quod ſuapte natura ea quæ ſunt ſub eodem genere ſeparat, ut, *rationale*, &c.

4. Differentia eſt id, quo ſingula differunt, ut, *rationale*, &c.

Acceptiones proprii.

1. Proprium primo modo eſt id, quod cuipiam accidit ſpeciei, etſi non omni, ut, *mederi* reſpectu hominis.

2. Proprium ſecundo modo eſt id, quod omni accidit ſpeciei, etſi non ſoli, ut, *bipedem* eſſe reſpectu hominis.

3. Proprium tertio modo eſt id, quod ſoli accidit, & omni, atque quandoque, ut, *caneſcere*, reſpectu hominis.

4. Proprium quarto modo id eſt, in quod omnia convenerunt, ut ſoli, & omni, ſemperque accidat, ut, *riſibile*, reſpectu hominis.

Definitiones Accidentis.

1. Accidens eſt, quod adeſt atque abeſt ſine ſubjecti corruptione, ut, *album* reſpectu parietis, *nigrum*, reſpectu corvi.

2. Accidens eſt, quod ineſſe ac non ineſſe eidem poteſt, ut *album*, &c.

3. Accidens eſt, quod neque genus, neque ſpecies, neque differentia, neque proprium eſt, ſemper autem eſt in ſubjecto, ut, *album*, &c.

Diviſio Accidentis.

Accidentium aliud ſeparabile, & aliud inſeparabile.

Accidens ſeparabile eſt, quod reipſa & facilè à ſubjecto abeſſe poteſt, ſine ipſius corruptione; ut, *album*, reſpectu parietis; *dormire*, reſpectu hominis.

Accidens inſeparabile eſt, quod reipſa nullo modo, vel ægrè admodum abeſſe poteſt à ſubjecto ſine ipſius corruptione, ut *calidum*, reſpectu ignis; *nigrum*, corvi.

EX ANTEPRAEDICAMENTIS.

Definitiones Antepradicamentales.

Æquivoca dicuntur ea, quorum nomen ſolum commune eſt, ratio verò ſubſtantiæ nomini accommodata diverſa; ut *canis domeſticus*, *& ſidus cœleſte*, reſpectu nominis *canis*.

2. Univoca dicuntur, quorum & nomen commune eſt, & ratio ſubſtantiæ nomini accommodata eadem eſt; ut, *homo & brutum*, reſpectu nominis *animal*.

3. Denominativa ea dicuntur, quæ ab aliquo nominis appellationem habent, ſolo differentia caſu: ut *fortis*, reſpectu hujus abſtracti, *fortitudo*.

Diviſiones Antepradicamentales.

1. Eorum quæ dicuntur, alia cum complexione, alia ſine complexione dicuntur. Prioris membri exemplum; ut *homo currit*; poſterioris, ut *homo*.

2. Eorum quæ ſunt, alia de ſubjecto quidem dicuntur, in nullo verò ſunt prorſus ſubjecto. Alia in ſubjecto quidem ſunt, de nullo verò ſubjecto

jecto dicuntur. Alia de ſubjecto dicuntur, & in ſubjecto etiam ſunt. Alia neque in ſubjecto ſunt, neque de ſubjecto ullo dicuntur. Exemplum primi membri: ut, *homo*, 2. ut, *hæc albedo*. 3. ut, *albedo*. 4. ut, *Ioannes*.

Definitio entis in ſubjecto,

Id in ſubjecto eſſe dico, quod in aliquo quidem eſt, & non uti pars: ut ſit autem ſeorſum ab eo in quo ineſt, fieri nequit; ut, *Albedo in pariete*.

Regulæ Antepradicamentales.

1 Cùm quippiam de quopiam prædicatur, ut de ſubjecto, ea, quæ de prædicato dicuntur, dicuntur etiam de ſubjecto; ut, *Ioannes eſt homo, homo eſt animal: ergo Ioannes eſt animal.*

2. Eorum, quæ ſunt diverſa genere, & non ita ſe habent, ut alterum ſub altero collocetur, diverſæ ſunt ſpecies & differentiæ. Eorum tamen generum, quorum alterum ſub altero collocatur, eaſdem eſſe differentias, nihil obſtat. Prioris membri exemplum; ut, *Animal & ſcientia*. Poſterioris, *Animal & corpus*.

EX PRAEDICAMENTIS.

Definitio ac d... o Subſtantia.

Subſtantia eſt ens per ſe exiſtens; ut, *Ioannes, homo, brutum.*

Subſtantia dividitur in primam, & ſecundam.

Prima ſubſtantia eſt, quæ neque de ſubjecto ullo dicitur, neque in ullo prorſus eſt ſubjecto; ut, *Ioannes, Petrus*, &c.

Secundæ ſubſtantiæ dicuntur, & eæ ſpecies, in quibus eæ, quæ primò dicuntur ſubſtantiæ inſunt, & harum ſpecierum etiam genera: ut, *homo, animal, & corpus.*

Proprietates ſubſtantiæ.

1. Commune eſt omni ſubſtantiæ in ſubjecto non eſſe.

2. Ineſt autem ſubſtantiis differentiiſque omnes univocè ut prædicentur.

3. Omnis ſubſtantia hoc aliquid ſignificare videtur.

4, Competit prætereà ſubſtantiis, & nihil ipſis contrarium eſſe.

5. Subſtantia non ſuſcipere gradus videtur, ut ſit magis minúſve talis.

6. Maximè ſubſtantiæ proprium hoc eſſe videtur; idem, inquam, unumque numero permanens contrariorum eſſe ſuſceptivum.

Definitio ac diviſiones Quantitatis.

Quantitas eſt, ſecundùm quam aliquid dicitur quantum, vel aliqua dicuntur aliquot: ut *linea bipedalis, ternarius.*

Dividitur primò Quantitas in continuam, & diſcretam.

Quantitas continua eſt, cujus partes aliquo termino communi copulantur: ut, *linea.*

Dividitur quantitas continua in permanentem ſive magnitudinem, & ſucceſſivam ſive tempus.

Quantitas permanens ſivè magnitudo eſt, cui non repugnat habere omnes partes ſimul exiſten-

ſtentes: ut *linea.*

Dividitur in lineam, ſuperficiem, & corpus.

Linea eſt magnitudo longa, non lata, cujus partes puncto copulantur.

Superficies eſt magnitudo longa & lata, non profunda, cujus partes lineâ copulantur.

Corpus eſt magnitudo longa, lata, & profunda, cujus partes ſuperficie copulantur.

Quantitas ſucceſſiva ſive tempus eſt, cui repugnat habere omnes partes ſimul exiſtentes: ut, *hora, dies, annus.*

Quantitas diſcreta eſt, cujus partes nullo termino communi copulantur: ut, *binarius, ternarius.* &c.

Dividitur in numerum, & orationem.

Numerus eſt quantitas diſcreta permanens: ut, *ternarius.*

Oratio eſt quantitas diſcreta ſucceſſiva, ut hæ voces prolatæ: *Ioannes ambulat.*

Dividitur ſecundò Quantitas hoc modo: Quantum partim ex habentibus poſitionem partibus, partim ex non habentibus conſtat.

Exemplum prioris modi: ut, *linea.* Poſterioris: ut, *numerus.*

Proprietates Quantitatũ.

1. Quantitati nihil eſt contrarium.

2. Quanto magis ac minus eſſe non competit.

3. Proprium quantitatis eſt maximè æqualitas & inæqualitas.

Definitiones Ad aliquid.

1. Ea dicuntur Ad aliquid, quæ id, quod ſunt

aliorum esse, aut ad aliud aliquod alio modo dicuntur: ut, *pater & filius, majus & minus.*

2. Ea sunt ad-aliquid, quorum esse idem est ei, quod est Ad-aliquid aliquo modo se habere: ut, *pater & filius*, &c.

Proprietates Ad-aliquid.

1. Est contrarietas in hisce quæ Ad-aliquid sunt: ut, *scientia* (quæ est Ad-aliquid secundùm dici) *est contraria ignorantia.*

2. Videntur etiam ea, quæ sunt Ad-aliquid, & gradus suscipere, ut magis minúsve talia sint: ut, *simile, dissimile*, &c.

3. Universa quæ sunt Ad-aliquid, ad ea dicuntur, quæ convertuntur: ut, *pater est filij pater*, &c.

4. Ea quæ sunt Ad-aliquid, simul naturâ esse videntur.

Definitio ac divisio Qualitatis.

Qualitas est, quâ quales quidam dicuntur: ut, *albedo, scientia*, &c.

Qualitatis quatuor sunt species: Habitus vel dispositio, Vis naturalis vel imbecillitas, Patibilis qualitas vel passio, Figura vel forma.

Habitus vel dispositio est qualitas acquisita vel infusa, quâ subjectum redditur promptum ad operandum, difficulter vel facilè mobilis: ut, *habitus cytharizandi, scientia, virtus.*

Vis naturalis vel imbecillitas est qualitas à natura insita, quâ subjectum redditur potens vel impotens ad aliquid faciendum, aut resistendum, aut suscipiendum suam perfectionem: ut, *vis audiendi in juvene, imbecillitas in sene.* Item,

durities

durities in ferro, mollities in cera. Denique, *vis naturalis, per quam aliquis dicitur facilè sanabilis; & imbecillitas, per quam aliquis dicitur insanabilis.*

Patibilis qualitas vel passio est qualitas unico sensu exteriori perceptibilis, vel appetitûs affectio, difficulter vel facilè mobilis : ut, *albedo, nigredo, ira, odium*, &c.

Figura vel forma, est qualitas quantitatem terminatam consequens : ut, *triangulus, quadratum*, &c.

Definitio Qualium.

Qualia sunt ea, quæ denominativè ab ipsis, aut alio aliquo modo dicuntur : ut, *albũ, nigrum*, &c.

Proprietates Qualitatis.

1. Contrarietas in qualitate esse videtur : ut, *albedo contraria est nigredini.*

2. Qualia ipsa gradus suscipiunt, ac magis talia minúsve dicuntur : ut, *unum album dicitur magis album, quàm alterum.*

3. Similia dissimiliaque per qualitates solas dicuntur : ut, *duo parietes albi sunt similes, ratione suarum albedinum*, &c.

Definitiones Actionis, & Passionis.

Actio est forma, à qua quippiam dicitur ~~pati~~ agere ut *calefactio*, per quam ignis dicitur calefacere lignum.

Passio est forma, à qua quippiam dicitur pati : ut, *calefactio*, per quam lignum dicitur calefieri ab igne.

Proprietates Actionis & Passionis.

1. Suscipit ipsum agere pative contrarietatem

tem: ut, contraria ſunt, *calefacere, & frigefacere; calefieri. & frigefieri.*

2. Gradus quoque ſuſcipiunt, ut magis atque minus dicantur: ut, *unus ignis dicitur magis calefacere, quàm alius.*

Definitiones Ubi, Quando, Sitûs, Habitûs.

Ubi, eſt præſentia rei in loco: ut, *eſſe in ſchola, foro*, &c.

Quando, eſt exiſtentia rei in tempore: ut, *fuiſſe heri, eſſe hodie*, &c.

Situs, eſt diſpoſitio partium in toto, in ordine ad locum: ut, *ſtare, ſedere, cubare.*

Habitus, eſt indumenti vel ornamenti ad corpus applicatio: ut, *eſſe calceatum, coronatum*, &c.

EX POSTPRAEDICAMENTIS.

Definitio ac diviſio Repugnantium.

Repugnantia ſunt, quæ de eodem ſingulari ſimul verè affirmari non poſſunt: ut, *album & nigrum.*

Repugnantium alia ſunt diſparata, alia oppoſita.

Oppoſita ſunt, quæ præciſè repugnant: ut, *album & nigrum.*

Diſparata ſunt, quæ non præciſè repugnant: ut, *homo & equus, album & rubrum.*

Diviſio Oppoſitorum.

Oppoſita ſunt quadruplicia: Relativè oppoſita, Contraria, Privantia, & Contradictoria.

Relativè oppoſita ſunt, quæ id quod ſunt oppoſitorum, aut alio aliquo modo ad illa dicuntur:

tur : ut, *pater & filius, majus & minus.*

Contraria ſunt, quæ poſita ſub eodem genere maximè à ſe invicem diſtant, eidem ſubjecto ſuſceptivo viciſſim inſunt, à quo ſe mutuò expellunt, niſi alterum inſit à natura: ut, *albū & nigrum.*

Contrariorum alia ſunt immediata, alia mediata.

Contraria immediata dicuntur, quæ talia ſunt ut ipſorum alterum neceſſariò rebus iis inſit, in quibus aptum eſt fieri, aut de quibus prædicatur: ut, *ægrum & ſanum, par & impar.*

Contraria mediata ſunt, quorum alterum ineſſe neceſſe non eſt : ut, *album & nigrum.*

Privantia, ſunt habitus & privatio illi oppoſita : ut, *viſus & cæcitas.*

Contradictoria ſunt, quæ nullum habent medium : ut, *homo & non homo, album & non album.*

Proprietates Contrariorum.

1. Malum non neceſſariò contrarium eſt : ac malo interdum bonum, interdum malum contrarium eſt : ut, *temperantiæ contraria eſt intemperantia, avaritiæ liberalitas & prodigalitas.*

2. Non neceſſarium eſt, ſi contrariorum alterum ſit, & reliquum eſſe : ut, *ſi omnia ſint alba, albedo quidem erit, non autem nigredo.*

3. Fieri non poteſt, ut ambo ſimul eidem inſint : ut, *ſanitas & ægritudo non poſſunt eidem convenire.*

4. Patet etiam & circa idem aut ſpecie, aut genere contraria fieri ſolere. Prioris partis exemplum eſt, *juſtitia & injuſtitia*; poſterioris, *albedo & nigredo.*

5. Con-

5. Contraria insuper omnia, aut eodem in genere, aut contrariis in generibus esse, aut ipsa genera esse necesse est. Primæ partis exemplum est, *albedo, nigredo.* Secundæ, *justitia & injustitia.* Tertiæ, *bonum & malum*, non ex sententia Aristotelis, sed quorundam veterum.

Modi prioris quinque.

Tempore, naturâ, prius ordine, dic & honore,
Et causa effectis dicitur esse prior.

Primo modo, *Plato est prior Aristotele*: secundo, *unum est prius duobus*: tertio, *exordium narratione*: quarto, *aurum argento*: quinto, *ortus Solis die.*

Modi simul tres.

Tempore dico simul, quorum generatio nunc est,
Quæ convertuntur, dicimus esse simul:
Suntque simul species genus unum distribuentes.

Primo modo simul sunt, *duo eodem tempore nati*: secundo, *dominus & servus*: tertio, *homo & brutum.*

Modi habendi octo.

Affectum, quantum, vestitũ, dic velut aurum,
Membrum, contentum, possessio, sponsa maritum.

EX LIB. DE INTERPRET.

Hypotheses.

EA, quæ in voce versantur, signa sunt affectuum, qui in animo sunt; & ea quæ scribuntur, notæ sunt eorum, quæ in voce versantur.

2. Uti

2. Uti non eædem ſunt apud omnes homines literæ, ſic neque voces eædem ſunt: affectus autem, quorum hæc ſigna ſunt, primò apud omnes homines iidem ſunt: res quoque, quarum hi ſimilitudines ſunt, eaſdem itidem eſſe conſtat.

3. Quemadmodum in anima conceptus interdum ſine veritate falſitatéve eſt, interdum verò talis, ut alterum horum ei competat neceſſariò, ſic & in voce eſſe videtur.

Definitio Nominis, & Verbi.

Nomen eſt vox ſignificativa ex inſtituto, ſine tempore, cujus nulla pars ſignificat ſeparata: ut, *homo.*

Verbum eſt quod inſuper tempus ſignificat, & cujus nulla pars ſeorſim ſignificat, atque ſemper eorum, quæ de altero dicuntur, eſt ſignum: ut, *amo.*

Definitio ac diviſio Orationis.

Oratio eſt vox ſignificativa, cujus partium aliqua ſeparata ſignificat, ut dictio, ſed non ut affirmatio, vel negatio: ut, *homo albus*, *homo animal.*

Orationum alia imperfecta; alia perfecta.

Imperfecta eſt, quæ non gignit ſenſum perfectum in animo audientis: ut, *homo albus.*

Perfecta eſt, quæ gignit perfectum ſenſum in animo audientis: ut, *homo eſt animal.*

Perfecta dividitur in enuntiativam, & non enuntiativam.

Perfecta non enuntiativa eſt, in qua nec eſt verum, nec falſum: ut, *ſis felix.*

Enuntiatio est oratio, quæ vera est & falsa: ut *homo est rationalis.*

Divisiones Enuntiationis.

1. Dividitur in unum, & plures.

Enuntiatio una dicitur aut ea, quæ unum significat: aut ea, quæ conjunctione est una. Prioris partis exemplum est: *homo est animal.* Posterioris: *si homo est, animal est.*

Enuntiationes plures sunt eæ, quæ plura & non unum significant: aut eæ, quæ carent conjunctione. Prioris partis exemplum est: *vidi canem.* Posterioris: *dies est, lux est.*

2. Dividitur enuntiatio una in simplicem, & compositam; sive, in categoricam, & hypotheticam.

Enuntiatio simplex est aliquid dicens de aliquo, aut aliquid ab aliquo removens: ut, *homo est animal, homo non est brutum.*

Enuntiatio composita est, quæ constat pluribus enuntiationibus simplicibus tanquam præcipuis partibus: ut, *si dies est, lux est.*

Dividitur enuntiatio simplex in affirmationem, & negationem.

Affirmatio est alicujus de aliquo enuntiatio: ut, *Aristoteles est philosophus.*

Negatio est enuntiatio, quâ aliquid ab aliquo dimovetur: ut, *vitium non est amandum.*

Definitio & divisio Oppositarum.

Oppositæ sunt affirmatio & negatio ejusdem de eodem non æquivocè: ut, *omnis homo est doctus, nullus homo est doctus.*

Oppo-

Oppositæ sunt triplices : contrariæ, subcontrariæ, contradictoriæ.

Contrariæ sunt, quarum de universali enuntiat competere, altera non competere : ut, *omnis homo est doctus*, *nullus homo est doctus*.

Subcontrariæ sunt, in quibus de universali non universaliter enuntiatur : ut, *aliquis homo est doctus*. *aliquis homo non est doctus*.

Contradictoriæ sunt, quarum altera universaliter significat de eodem, altera verò non : ut, *omnis homo est doctus*, *aliquis homo non est doctus*.

Subalternæ sunt duæ propositiones constantes eodem prædicato & subjecto ejusdem qualitatis, sed diversæ quantitatis : ut, *omnis homo est animal*, *aliquis homo est animal*.

Leges Subalternarum & Oppositarum.

Ex veritate subalternantis sequitur veritas subalternatæ; non tamen ex falsitate subalternantis sequitur falsitas subalternatæ. E contrà, ex falsitate subalternatæ sequitur falsitas subalternantis; non tamen ex veritate subalternatæ sequitur veritas subalternantis.

Contrariæ non possunt esse simul veræ ; possunt tamen esse simul falsæ.

Subcontrariæ possunt esse simul veræ, non simul falsæ.

Contradictoriæ nec simul veræ, nec simul falsæ esse possunt.

Regula Aequipollentiarum.

Præ contradic, post contra, præ postque subalter.

Regulæ de Prædicatis divisis non conjungendis.

1. Quæcunque cùm vel prædicari de aliis, vel aliis ſubjici apta ſint, per accidens de eodem aut alterum de altero prædicatur, ea unum non erunt. Unde inepta eſt argumentatio: *homo eſt albus; homo eſt muſicus: ergo albus eſt muſicus.*

2. Præterea; nec enim ea dicentur, quorum alterum alteri ineſt. Inepta ergo eſt hæc collectio: *Ioannes eſt homo; Ioannes eſt animal: ergo Ioannes eſt homo animal.*

Regulæ de Prædicatis conjunctis non dividendis.

1. Cùm in eo quod adjunctum eſt, repugnans quidpiam ſic ineſt, ut ad id contradictio ſequatur, ibi non verum, ſed falſum dicetur.

Unde non ſequitur: *Cadaver eſt homo mortuus: ergo cadaver eſt homo.*

2. Quando alterum prædicatorum ſecundùm accidens enunciatur, tunc non rectè dicuntur de eodem ſubjecto. Unde non ſequitur: *Homerus eſt poëta: ergo Homerus eſt.*

EX LIBRIS PRIORUM.

Definitio & diviſio Propoſitionis.

PRopoſitio eſt alicujus de aliquo affirmativa negativáve oratio: ut, *homo eſt animal.*

Dividitur in univerſalem, particularem, & indefinitam.

Univerſalis eſt, cùm aliquid aut omni, aut nulli ineſſe ſignificat: ut, *omnis homo eſt animal.*

Particularis eſt, cùm alicui, aut non alicui, aut

non

non omni inesse significat : ut, *aliquod animal est rationale.*

Indefinita est, cùm aliquid inesse vel non inesse sine universali particularíve nota significat : ut, *homo est animal.*

Definitio & divisio Termini.

Terminus est, in quem resolvitur propositio : ut prædicatum, & de quo id prædicatur. Ut in hac propositione : *homo est animal*, termini sunt, *homo* & *animal.*

In omni syllogismo sunt tres termini : majus extremum, minus extremum, & medium.

Medium est terminus, qui bis in antecedente syllogismi ponitur.

Extremum in genere est, quod semel tantùm in antecedente syllogismi ponitur.

Majus extremum est, quod in antecedente syllogismi præstantiorem locum obtinet.

Minus extremum est, quod in antecedente syllogismi minus præstantiorem locum obtinet.

Numerus Enuntiationum in syllogismo.

In omni syllogismo sunt tres enuntiationes : major propositio, minor propositio, conclusio.

Major propositio est illa pars antecedentis, in qua ponitur majus extremum.

Minor propositio est illa pars antecedentis, in qua ponitur minus extremum.

Conclusio est enuntiatio, quæ ex aliis infertur.

Definitio & divisio Syllogismi.

Syllogismus est oratio, in qua quibusdam positis, aliud quiddam ab his quæ posita sunt, necel-

necessariò accidit, eò quòd hæc sunt : ut, *omne animal est substantia; omnis homo est animal : ergo omnis homo est substantia.*

Dividitur in perfectum, & imperfectum.

Syllogismus perfectus est, qui nullius alîus indiget, præter ea quæ sumpta sunt, necessarium ut appareat : ut exemplum jam allatum.

Syllogismus imperfectus, qui unius pluriúmve eget : ut, *omne animal est substantia; omnis homo est animal : ergo aliqua substantia est homo.*

Definitio & divisio Conversionis in terminis non variatis.

Conversio est subjecti in prædicatum, & prædicati in subjectum, manente eâdem qualitate enuntiationis, mutatio : ut, *omnis homo est animal: ergo aliquod animal est homo.*

Conversio est duplex: simplex, & per accidens.

Conversio simplex est, in qua servatur eadem quantitas propositionum : ut, *nullus homo est brutum: ergo nullum brutum est homo.*

Conversio per accidens est, in qua mutatur quantitas propositionum : ut, *omnis homo est animal: ergo aliquod animal est homo.*

Regula Conversionum.

1. Universalis negativa convertitur simpliciter, & per accidens.

2. Universalis affirmativa convertitur per accidens, non simpliciter.

3. Particularis affirmativa convertitur tantùm simpliciter.

4. Particularis negativa non convertitur.

De fi-

Definitio dicti de omni, & de nullo.

Prædicatio de omni est, cùm nihil ſumere ſubjecti eſt, de quo alterum non dicatur, ut prædicatum hujus propoſitionis: *omnis homo eſt animal.*

De nullo prædicari eſt, cùm nihil ſumere ſubjecti eſt, à quo alterum non removeatur, ut prædicatum hujus propoſitionis; *nullus homo eſt brutum.*

Principia dirigentia deſumpta ex dictis de omni, & de nullo.

1. Quidquid dicitur de ſubjecto universè ſumpto, dicitur & de quovis, quod ſubſumitur ſub illo.

2. Quidquid negatur de ſubjecto universè ſumpto, negatur & de quovis, quod ſubſumitur ſub illo.

Definitio & diviſio Figuræ.

Figura ſyllogiſtica eſt diſpoſitio medii cum extremis ſecundùm ſubjectionem & prædicationem.

Figura eſt triplex: prima, ſecunda, tertia.

Prima eſt, in qua medium ſemel ſubjicitur, & ſemel prædicatur: ut, *omne animal eſt ſubſtantia; omnis homo eſt animal: ergo omnis homo eſt ſubſtantia.*

Secunda eſt, in qua medium bis prædicatur: ut, *nullum brutum eſt rationale; omnis homo eſt rationalis: ergo nullus homo eſt brutum.*

Tertia eſt, in qua medium bis ſubjicitur: ut, *omnis homo eſt rationalis; omnis homo eſt animal: ergo aliquod animal eſt rationale.*

Definitio & divisio Modi.

Modus ſyllogiſticus eſt trium enuntiationum ſyllogiſmi diſpoſitio ſecundùm quantitatem & qualitatem.

Modorum alius directus, alius indirectus.

Directus eſt, in quo majus extremum concluditur de minori. Indirectus eſt, in quo minus extremum concluditur de majori.

Modi primæ figuræ.

Barbara, Celarent, Darii, Ferio, Baralipton, Celantes, Dabitis, Fapeſmo, Friſeſomorum.

Modi ſecundæ figuræ.

Cæſare, Cameſtres, Feſtino, Baroco.

Modi tertiæ figuræ.

——————————————— Darapti, Felapton, Diſamis, Datiſi, Bocardo, Feriſon.

Regulæ generales ſyllogiſmorum.

1. In ſyllogiſmo tres tantùm termini eſſe poſſunt.

2. Medium ſyllogiſticum non poteſt ingredi concluſionem.

3. In altera præmiſſarum medium debet diſtribui.

4. Ex puris particularibus nihil ſequitur.

5. Ex negativis nihil ſequitur.

6. Quando altera præmiſſarum eſt particularis, concluſio etiam debet eſſe particularis.

7. Quando altera præmiſſarum eſt negativa, concluſio etiam debet eſſe negativa.

Regulæ

Regulæ speciales primæ figuræ.

Sit minor affirmans, nec major sit specialis.

Regulæ speciales secundæ figuræ.

Una negans præeat, nec major sit specialis.

Regulæ speciales tertiæ figuræ.

Sit minor affirmans, conclusio sit specialis.

Definitio & divisio Reductionis.

Reducere syllogismum, est ex syllogismo imperfecto, perfectum facere, ut ostendatur imperfectus fuisse legitimè.

Triplex est reductio, ostensiva per expositionem, & per impossibile.

Reductio ostensiva est, cùm in syllogismo perfecto ad quem fit reductio, infertur eadem conclusio, quæ inferebatur in imperfecto, vel certè ejus conversa, recento eodem medio.

Reductio per expositionem est, cum medio singulari substituto in locum medii communis infertur eadem conclusio, quæ inferebatur in syllogismo de medio communi.

Syllogismus expositorius (*per quem fit hæc reductio*) est, qui constat medio singulari; ut, *Ioannes est probus*; *Ioannes est homo*: *ergo aliquis homo est probus.*

Reductio per impossibile est, cùm ex contradictoria conclusionis, & una præmissarum infertur contradictoria alterius præmissæ.

Definitio Contingentis.

Contingens est, quòd cùm non existat necessariò, esse verò ponatur, nihil inde impossibile sequitur; ut, *hominem ambulare.*

Regulæ Conſequentiarum.

1. Ex oppoſito conſequentis ſequitur oppoſitum antecedentis; ut, *ſi eſt homo, eſt animal; ergo ſi non eſt animal, non eſt homo.*

2. Ex oppoſito antecedentis non neceſſariò ſequitur oppoſitnm conſequentis. Ut: non ſequitur, *ſi eſt homo, eſt animal: ergo ſi non eſt homo, non eſt animal.*

3. Conſequens & oppoſitum antecedentis eidem convenire poſſunt; ut, *Animal & non homo conveniunt equo.*

4. Antecedens & oppoſitum conſequentis eidem convenire non poſſunt; ut, *non poſſunt ſimul eidem ineſſe homo & non animal.*

De poteſtatibus ſyllogiſmorum.

Poteſtates ſyllogiſmorum ſunt ſex: poteſtas concludendi plura, concludendi ex falſis verum, in orbem probandi, per converſionem concludendi, per impoſſibile concludendi, & ex oppoſitis concludendi.

Concluduntur plura 4. modis, 1. per illationem particularis ex univerſali.

2. Per converſionem concluſionis.

3. Per ſubſumptionem ſub medio.

4. Per ſubſumptionem ſub ſubjecto concluſionis.

Ex veris falſum effici non poteſt, ex falſis autem verum nonnunquam concluditur, non tamen propter quid, ſed quia.

Probare in orbem eſt ex concluſione & convertente unius ex antecedentis enunciationibus, alteram

alteram ejuſdem antecedentis enuntiationem concludere.

Concludere per converſionem eſt, ex contradictoria vel contraria concluſionis & altera præmiſſarum, concludere contradictoriam vel contrariam alterius præmiſſæ.

Concludere per impoſſibile eſt ex contradictoria propoſitionis veræ ab adverſario negatæ, & altera manifeſtè vera, inferre concluſionem manifeſtè falſam, ex cujus falſitate apparet veram fuiſſe propoſitionem negatam.

Concludere ex oppoſitis eſt ex duabus contrariis vel contradictoriis ab adverſario conceſſis inferre negationem ejuſdem de ſeipſo.

De defectibus ſyllogiſmorum.

Defectus ſyllogiſmorum ſunt tres, petitio principii, non propter hoc accidere falſum, & fallacia opinionis.

Petere principium, eſt idem per idem, aut per aliud æquè ignotum, vel ignotius probare.

Non propter hoc accidere falſum eſt, cùm falſitas concluſionis attribuitur alicui præmiſſæ, ut cauſæ, quæ tamen non eſt cauſa.

Fallacia opinionis eſt aſſenſus duarum contrariarum vel contradictoriarum, utriuſque in univerſali; vel unius in particulari & alterius in univerſali.

Definitio Inductionis.

Inductio eſt à ſingularibus ad univerſalia acceſſio; ut, *Petrus eſt riſibilis, Joannes eſt riſibilis, & ſic de cæteris: ergo omnis homo eſt riſibilis.*

Definitio

Definitio exempli.

Exemplum propriè dictum est ab uno singulari ad aliud propter aliquam similitudinem progressio; ut, *David pœnitens misericordiam impetravit: ergo & nos impetrabimus, si pœnitentiam egerimus.*

Exemplum impropriè dictum est ab uno singulari ad universale progressio; ut, *David pœnitens misericordiam impetravit: ergo omnis pœnitens misericordiam impetravit.*

Definitio Enthymematis.

Enthymema est syllogismus imperfectus ex verisimilibus & signis; ut, *omne animal est substantia: ergo omnis homo est substantia.*

Verisimile est propositio probabilis; ut, *omnis mater diligit filium.*

Signum est propositio demonstrativa vel necessaria, vel probabilis; ut, *omne animal rationale est risibile: omnis mater diligit filium.*

EX LIBRIS POSTERIORUM

Hypotheses.

1. OMnis doctrina, omnisque disciplina intellectiva præexistente cognitione fit.

2. Dupliciter prænosse necesse est: quædam enim esse, quædam quid significent, quædam utroque modo antea percipiamus oportet.

3. Fit autem, ut quæ cognoscimus, eorum quædam prius etiam cognoverimus, quorundam verò cognitionem simul accipiamus.

4. Ante quàm facta inductio vel ratiocinatio sit,

ſit, partim fortaſſe non ſcire, partim neſcire dicendum eſt.

Definitio Scientiæ.

Scire arbitramur, cùm cauſam, ob quam res eſt, & illius cauſam eſſe, & fieri non poſſe, ut res aliter ſeſe habeat, cognoſcere arbitramur.

Definitiones demonſtrationis.

1. Demonſtratio eſt ratiocinatio, quæ ſcientiam efficit; ut, *omne animal rationale eſt riſibile; omnis homo eſt animal rationale: ergo omnis homo eſt riſibilis.*

2. Demonſtratio eſt ſyllogiſmus ex primis & veris, & immediatis, & ex notioribus & prioribus ipſa concluſione, cauſiſque ejuſdem, *ut ſupra.*

Definitio & diviſio Propoſitionis.

Propoſitio eſt altera enuntiationis pars unum de uno complectens; ut, *omne animal rationale eſt riſibile.*

Dividitur in Dialecticam & Demonſtrativam.

Propoſitio Dialectica eſt, quæ ſimiliter utramvis partem accipit: ut, *Eſtne ens univocum an non?*

Propoſitio demonſtrativa eſt, quæ definitè alterum, quod eſt verum accipit: ut, *Omne animal rationale eſt riſibile.*

Definitio Contradictionis.

Contradictio eſt oppoſitio, ejus per ſe medium nullum eſt: ut, *omne animal rationale eſt riſibile, & aliquod animal rationale non eſt riſibile.*

Definitio & diviſio Propoſitionis immediatæ.

Propoſitio immediata eſt, qua nulla eſt alia prior: ut, *omne animal rationale eſt riſibile.*

Divi-

Dividitur in propositionem & dignitatem, sive in thesin & axioma.

Propositio est principium immediatum, quod fieri nequit, ut demonstretur, quodque non necesse est eum, qui discit, habere; ut, *omne compositum ex materia & forma est mobile.*

Dignitas est principium immediatum, quod necesse est habere omnem eum, qui discere aliquid parat; ut, *Quodlibet est, vel non est.*

Divisio Positionis.

Positio dividitur in suppositionem & definitionem.

Suppositio (*aliàs hypothesis*) est, quæ utramvis enuntiationis accipit partem; ut, *omne compositum ex materia & forma est mobile.*

Definitio est, in qua neutrum accipitur; ut, *compositū ex materia & forma, Animal rationale,* &c.

Definitio dicti de omni.

Dictum de omni est, quod non cuidam inest: neque quod interdum competit; ut, *prædicatum hujus propositionis, homo est animal.*

Definitiones modorum per se.

1. Primo modo per se sunt, quæ in ratione quid est, dicente sunt: ut, *animal per se prædicatur de homine.*

2. Secundo modo ea per se insunt quorum in ratione, quæ quid est, patefacit subjecta quibus insunt, collocantur. *Ita risibile convenit homini.*

3. Tertio modo id per se dicimus, quod non de subjecto alio dicitur ullo; ut, *homo existit per se.*

4. Quarto modo id per se dicimus, quod unicuique

cuique per ſe competit; ut, *attributum hujus propoſitionis, jugulatus interijt.*

Definitio univerſalis.

Univerſaliter id competere dico, quod de omni dicitur, & per ſe, atque hoc planè, quo ipſum eſt; ut, *riſibile reſpectu hominis.*

Definitio & diviſio Principiorum.

Principia ſunt, quæ, fieri nequit, ut demonſtrentur; ut, *Quodlibet eſt vel non eſt*, &c.

Dividuntur in communia & propria.

Principia communia ſunt, quæ conveniunt omnibus, vel ſaltem multis ſcientiis; ut, *Quodlibet eſt, vel non eſt. Omne totum eſt majus ſua parte.*

Principia propria ſunt, quæ tantùm conveniunt uni ſcientiæ; ut, *omne compoſitum ex materia & forma eſt mobile.*

Diviſio Demonſtrationis,

Demonſtratio dividitur in demonſtrationem propter quid, & demonſtrationem quia eſt.

Demonſtratio propter quid eſt, quæ procedit ex cauſa adæquata; ut, *omne animal rationale eſt riſibile; omnis homo eſt animal rational: ergo omnis homo eſt riſibilis.*

Demonſtratio quia eſt, dicitur, quæ procedit ab effectu, vel ſigno, vel cauſa remota. Exemplum primi membri; ut, *Quæ non ſcintillant, prope ſunt; planetæ non ſcintillant: ergo planetæ prope ſunt.* 2. ut, *Quidquid circulariter illuminatur, eſt rotundum; Luna circulariter illuminatur: ergo Luna eſt rotunda.* 3. ut, *omne reſpirans eſt animal; lapis non eſt animal: ergo lapis non reſpirat.*

Definitio

Definitio scientiæ unius & diversarum.

Scientia una est, quæ unius est generis: quæ conficitur ex primis, & sunt partes, aut affectus horum per se: ut, *Physica.*

Diversæ scientiæ sunt, quarum principia ex eisdem non sunt, nec ex unius principiis principia alterius proficiscuntur: ut, *Physica & Mathematica.*

Definitio Solertiæ.

Solertia est conjectatio medii in tempore admodum brevi: ut, *si quis advertens Lunam ea parte, qua solem adspicit, semper lucidam esse, statim cognoscat Lunam illuminari à sole.*

EX LIBRIS TOPICORUM.

Divisio Syllogismi.

DEfinitionem syllogismi vide in I. Priorum.

Dividitur syllogismus in demonstrationem, syllogismum dialecticum, litigiosum, & pseudographum.

Demonstratio est, quando ex veris & primis syllogismus erit, aut ex talibus, quæ per aliqua prima & vera, suæ cognitionis principium sumpserunt. Exemplum prioris membri: ut, *omne animal rationale est risibile; omnis homo est animal rationale: ergo omnis homo est risibilis.* Posterioris; ut, *omne risibile est rationale; omnis homo est risibilis: ergo omnis homo est rationalis.*

Primò vera sunt, quæ non per alia, sed per se ipsa fidem habent: ut, *omne animal rationale est risibile.*

Dialecticus syllogismus est, qui ex probabilibus

libus est collectus; ut, *omnis mater diligit filium; Hæc est mater: ergo hæc diligit filium.*

Probabilia sunt, quæ videtur omnibus, aut pluribus, aut sapientibus: & his omnibus vel plurimis, vel maximè familiaribus & probatis. Exemplum 1. membri, *Omnis mater diligit filium.* 2. *Honores sunt expetendi.* 3. *Præferēda est opibus eruditio.* 4. *Virtus maximè est expetenda.* 5. *Visio fit recipiēdo.*

Litigiosus est syllogismus ex iis, quæ videntur probabilia, non sunt autem: vel qui ex probabilibus, aut ex iis, quæ videntur probabilia est apparens. Exemplum 1. membri. *Quidquid non caret oculis, habet oculos; lapis non caret oculis: ergo habet oculos.* 2. *Omnis mater diligit filium; omnis pater diligit filium; ergo omnis pater est mater. Quidquid non perdidisti, habes; aurum habes: ergo aurum non perdidisti.*

Syllogismus pseudographus est, qui fit ex propriis disciplinæ sumptionibus non veris: ut, *Omnes semicirculi sunt æquales; sed semicirculus majoris circuli, & semicirculus minoris sunt semicirculi: ergo sunt æquales.*

Divisio & definitio prædicatorum.

Prædicata propria sunt quatuor, Terminus, Proprium, Genus, & Accidens.

Terminus est oratio, quid erat esse significans; ut, *animal rationale, respectu hominis.*

Proprium est, quod non indicat, quid est esse, soli autem inest, & conversim prædicatur de re; ut, *risibile, respectu hominis.*

Genus est quod de pluribus & differentibus

ſpecie in eo, quod quid eſt, prædicatur: ut, *animal reſpectu hominis & bruti.*

Accidens eſt, quod nihil horum eſt neque definitio, neque proprium, neque genus, ineſt autem rei, ut, *album reſpectu parietis.*

2. Accidens eſt, quod contingit ineſſe cuivis uni & eidem, & non ineſſe; ut, *album*, &c.

Diviſio ejuſdem & definitiones.

Idem tripliciter dicitur, numero, ſpecie, genere.

Eadem numero ſunt, quorum nomina plura, res autem una; ut, *indumentum & veſtis.*

Eadem ſpecie ſunt, quæ cùm ſint plura, indifferentia ſunt ſecundũ ſpeciem; ut, *Ioannes & Petrus.*

Eadem genere dicuntur, quæcunque ſub eodem genere ſunt; ut, *homo & equus.*

Definitio propoſitionis Dialecticæ.

Propoſitio Dialectica eſt interrogatio probabilis, aut omnibus, aut plurimis, aut ſapientibus, & his vel omnibus, quæ plurimis, vel maximè familiaribus non inopinabilis; ut, *an omnis mater diligat filium?* &c.

Definitio Problematis Dialectici.

Problema Dialecticum eſt ſpeculatio intendens vel ad electionem & fugam; vel ad veritatem & ſcientiam, aut per ſe, aut ut adminiculans ad aliquid aliud talium: de quo aut neutro modo opinantur, aut contrariè plerique ſunt ſapientibus, aut ſapientes pleriſque, aut utrique iidem iiſdem, ut, *Suntne decem categoriæ, an non?*

Poſitionis definitio.

Poſitio eſt opinio admirabilis alicujus familiarium

liarium ſecundùm Philoſophiam; ut, *Sol eſt in centro univerſi.*

EX LIBRIS ELENCHORUM.

Definitio Elenchi, ſive Redargutionis.

Redargutio eſt ſyllogiſmus, cum contradictione concluſionis; ut, ſi quis defendat Medeam non amare prolem, hæc erit redargutio, *Omnis mater diligit prolem; Medea eſt mater: ergo Medea diligit prolem.*

Definitio Sophiſtices & Sophiſtæ.

Sophiſtice eſt apparens ſapientia, non exiſtens autem.

Sophiſta eſt pecuniarum aucupator ab apparente ſapientia & non exiſtente.

Diviſio diſputationum & definitiones.

Diſputationes ſunt quadruplices, doctrinales, dialecticæ, tentativæ, contentioſæ.

Diſputationes doctrinales ſunt, quæ ex propriis principiis cujuſque diſciplinæ, & non ex iis, quæ videntur reſpondenti, colligunt; ut, *ſi quis ſic diſputet: omne animal rationale eſt riſibile; omnis homo eſt animal rationale: ergo omnis homo eſt riſibilis.*

Diſputationes dialecticæ ſunt, quæ ex probabilibus collectivæ ſunt contradictionum; ut, *ſi quis ita diſputet: Omnis mater diligit filium; Medea eſt mater: ergo diligit filium.*

Diſputationes tentativæ ſunt, quæ ex iis colligunt, quæ videntur reſpondenti, & quæ neceſſarium eſt eum ſcire, qui ſimulat ſe habere ſcientiam: ut, *ſi quis tentandi cauſa ſic diſputet: Omnis*

pars est minor suo toto; caput est pars: ergo caput est minus suo toto.

Disputationes contentiosæ dicuntur quæ sunt ex iis, quæ apparent probabilia: ut, si quis sic disputet: *Quidquid non amisisti, habes; cornua non amisisti: ergo cornua habes.*

Meta Sophistica.

Metæ Sophisticæ sunt quinque, Redargutio, falsum, inopinabile, solæcismus, nugatio.

Divisio fallaciæ.

Fallacia est duplex, in dictione, & extra dictionem.

Fallacia in dictione est, quæ causam apparentiæ habet in dictione seu voce; ut *fallacia accentus.*

Fallacia extra dictionem est, quæ causam apparentiæ habet in rebus per voces significatis; ut, *fallacia consequentis.*

Divisio fallaciæ in dictione & definitione.

Fallaciæ in dictione sunt quinque, Æquivocationis, Amphiboliæ, Compositionis & Divisionis, Accentus, Figuræ, dictionis.

Fallacia æquivocationis est, quæ provenit ex voce æquivoca æquivocè sumpta; ut, *omnis canis latrat; sidus cœleste est canis: ergo sidus cœleste latrat.*

Fallacia amphiboliæ est, quæ provenit ex oratione in vario sensu accepta; ut, *Qui arat litus scindit terram; sed operam perdens, arat litus: ergo operam perdens scindit terram.*

Fallacia accentus est quæ provenit ex accentu unius vocis mutato; ut, *qui lepores venatur, canibus indiget; Poeta lepores venatur: ergo canibus indiget.*

Falla-

Fallacia compositionis est, cùm propositio vera in sensu diviso, falsa est in sensu composito; ut, *Possibile est omnem parietem esse album; sed aliquis paries est niger: ergo possibile est aliquod nigrum esse album.*

Fallacia divisionis est, cùm propositio vera in sensu composito, falsa est in diviso; ut, *Impossibile est album esse nigrum; Hic paries est albus: ergo impossibile est hunc parietem esse nigrum.*

Fallacia figuræ dictionis est, quæ provenit ex vocum diversarum similitudine; ut, *Fons est masculini generis: ergo & frons.*

Divisio fallaciæ extra dictionem & definitiones.

Fallaciæ extra dictionem sunt septem: Fallacia accidentis, dicti secundùm quid, & dicti simpliciter, ignorationis elenchi, consequentis, positionis principii, non causæ ut causæ, plurium interrogationum ut unius.

Fallacia accidentis est, in qua malè refertur aliud convenire rei, ex eo quòd conveniat ejus accidenti; ut, *Animal est quadrupes: ergo homo est quadrupes.*

Fallacia dicti secundùm quid, & dicti simpliciter est, in qua proceditur à dicto secundùm quid, ad dictum simpliciter, vel contrâ; ut, *Æthiops est albus secundum dentes: ergo est albus.*

Redargutio (*aliàs elenchus*) est contradictio unius ejusdem, non nominis, sed rei, & nominis non synonymi, sed ejusdem; ex iis quæ data sunt ex necessitate, non connumerato eo quod erat in principio, secundum idem, & ad idem, & simili-

ter, & in eodem tempore. Vide exemplum supra.

Fallacia ignorationis elenchi est in qua colligitur id, quod apparet esse contradictorium ejus quod assertum est, revera tamen non est contradictorium; ut, *si quis defendat Platonem fuisse doctiorem Aristotele, intelligendo in rebus divinis: alius verò inferat, Platonem non fuisse doctiorem Aristotele, intelligendo in rebus humanis.*

Fallacia petitionis principii est, in qua idem probatur per idem, vel per aliud obscurius, aut æquè obscurum: ut, *si quis probet aliquem hominem esse justum, quia aliquis homo est justus.*

Fallacia consequentis est, in qua ex consequente infertur antecedens, vel ex opposito antecedentis oppositum consequentis; ut, *si homo est, animal est; sed animal est: ergo homo est.* Item, *si homo est, animal est, sed homo non est: ergo animal non est.*

Fallacia non causæ ut causæ est cùm falsitas conclusionis proveniens ex una præmissâ falsa, attribuitur alteri præmissæ veræ, quæ causa non est; ut, *si quis ita discurrat, Omnis virtus est laudanda, sed omnis prodigalitas est virtus: ergo omnis prodigalitas est laudanda; atqui consequens illud est falsum: ergo falsa est major, scilicet omnis virtus est laudanda.*

Fallacia plurium interrogationum ut unius est, cùm ad plures interrogationes ponitur responsio una, tanquam si esset una interrogatio; ut, *si sic petat Sophista: Homo & lapis suntne animal? si affirmes, inferet lapidem esse animal; si neges, inferet, hominem non esse animal.*

EX PHYSICA ARISTOTELIS,

AC PRIMO EX LIBRIS PHYSICORUM.

Propositiones, Cap. 1. lib. 1.

1. IN Physica incipiendum est à principiis.

2. In principiorum investigatione procedendum est à confusis.

3. In principiorum explicatione procedendum est ab universalibus ad singularia.

Definitio est numerus principiorum.

Principia sunt, quæ nec alia ab aliis vicissim gignuntur, nec ab aliis oriuntur, & tamen ex eis oriuntur omnia, ut, *materia.*

Principia generationis sunt tria, materia, & forma, & privatio.

Principia rei genitæ sunt duo, materia & forma.

Definitio materiæ primæ.

Materia est id, quod cuique rei primò subest, ex quo insito aliquid per se, non aliena vi, nec per aliud efficitur, ut; *materia prima ligni.*

Proprietates materiæ primæ.

1. Materia est pura potentia.
2. Materia est purè passiva.
3. Materia appetit omnem formam.
4. Materia est ingenerabilis & incorruptibilis.

Definitio formæ substantialis.

Forma substantialis est actus simplex substantialis, unum per se cum materia componens: ut, *anima rationalis.*

Divisio corporum.

Eorum quæ ſunt in natura rerum, alia natura ſunt & conſtant, alia ab aliis cauſis originem ducunt. Prioris membri exemplum; ut, *terra*, poſterioris, ut, *ſedes*.

Diſcrimen naturalium ab artificialibus.

Corpora naturalia intra ſemetipſa motûs & ſtatus principia habere videntur, artificialia, ut talia non habent.

Definitio naturæ & diviſio.

Natura eſt principium quoddam & cauſa motus, & ſtatus ejus, in quo eſt primò per ſe, non per aliud, alienaque vi: ut, *materia ligni*, *forma terræ*.

Naturæ in univerſum ſunt duæ, materia & forma.

Definitio naturam habentium.

Naturam habent ea omnia in quibus hoc tale principium ineſt; ut, *lignum*, *terra*, &c.

Definitio eorum, quæ ſunt è natura.

E natura eſſe dicuntur & hæc ipſa, & quæ his per ſe inſunt, & conveniunt; ut, *terra*, *motus deorſum*, *reſpectu terræ*.

Definitiones Cauſæ.

1. Cauſa eſt, quæ dat eſſe rei.

2. Cauſa eſt id, ad cujus eſſe ſequitur aliud, ut, *Ignis eſt cauſa caloris.*

Genera cauſarum.

Genera cauſarum ſunt quatuor, materia, forma, efficiens, finis.

Materia, eſt, ex quo aliquid ita conficitur, ut in reipſa inſit ac permaneat; ut, *æs reſpectu ſtatuæ.*

Forma

Forma est ratio & definitio naturæ cujusque: ut, *anima rationalis respectu hominis.*

Efficiens est id, unde primum mutationis, aut quietis principium dicitur: ut, *ignis respectu caloris.*

Finis est is, cujus causâ aliquid fit: ut, *sanitas respectu deambulationis.*

Proprietates Causarum.

1. Multæ sunt ejusdem non adventitiæ causæ: ut, *statua, statuarius, & æs.*

2 Quædam sunt, quæ mutuò sibi causam dant & afferunt: ut, *sanitas est causa deambulationis, & deambulatio causa sanitatis.*

3. Idem causa est contrariorum effectuum: ut, *sol indurat lutum, & emollit ceram.*

Definitiones Causarum.

1. Causarum alia est prior, alia posterior: ut, *medicus, & artifex.*

2. Causarum aliæ sunt causæ per se, aliæ per accidens: ut, *statuarius & musicus respectu statuæ.*

3. Causarum aliæ sunt causæ actu, aliæ potentiâ: ut, *ædificans & ædificator.*

4. Causarum aliæ dicuntur ut conjunctæ, aliæ ut simplices. Conjunctæ: ut, *Polycletus statuarius.* Simplices: ut, *statuarius*: item, *Polycletus.*

Divisiones ex cap. 5. lib. 2.

1. Eorum quæ fiunt, alia semper eodem modo fiunt, alia plerumque, alia præter hæc. Exemplum primi membri: ut, *quòd nocti dies succedat.* 2. ut, *quòd homo nascatur cum duobus oculis.* 3. ut, *quòd fodiens sepulchrum inveniat thesaurum.*

2. Eorum quæ fiunt, partim alio referuntur,

partim non referuntur. Exemplum prioris membri: ut, *deambulatio ob sanitatem suscepta*. Posterioris: ut, *inconsideratus motus digitorum*.

3. Eorum, quæ aliò referuntur, alia ratione fiunt, alia naturâ. Exemplum prioris membri: ut, *deambulatio ob sanitatem suscepta*. Posterioris: ut, *motus terræ deorsum*.

Definitio Fortunæ.

Fortuna est causa per accidens in iis rebus, quę ab animi judicio proficiscuntur, & rarò fiunt: ut, *fodiens respectu inventionis thesauri.*

Definitio ejus quod est frustrà.

Frustrà dicitur fieri, cùm id, quod alterius gratiâ fieri solet, non illius fit gratiâ: ut, *si deambules ad consequendam sanitatem, nec eam consequaris.*

Definitio Monstri.

Monstrum est individuum animatum, habens à natura notabilem deformitatem toti speciei contrariam: ut, *homo biceps.*

Hypotheses ex cap. 1. lib. 3.

1. Est aliquid, quod revera est tantum, aliud quod esse potest, simulque reipsa est. Exemplum prioris membri: ut, *calidum ut quatuor*. Posterioris: ut, *calidum ut octo*.

2. In iis quæ cum aliquo conferuntur, partim ex elatione & submissione dicuntur, partim ex efficientia & perpessione, unóque nomine ex eo quod movet, & ex eo quod movetur. Exemplum primi membri: ut, *duplum & dimidium*: secundi; ut, *calefacere & calefieri*; tertii: ut, *projicere & projici*.

3. Motus

3. Motus ſine rebus extare nullo modo poteſt.

4. Unumquodq; eorum, in quibus eſt motus, duobus modis dicitur: ut, *in ſubſtantia, forma & privatio*; *in qualitate, album & nigrum*, &c.

Definitio Motûs.

Motus eſt actus ejus, quod eſſe poteſt, qua ex parte eam vim habet: ut, *ambúlatio, calefactio.*

Acceptiones Infiniti.

1. Id dicitur infinitum, quod defectu quantitatis pertranſiri non poteſt: ut, *punctum.*

2. Quod ob nimiam quantitatem pertranſiri non poteſt: ut, *aër infinitus ſi eſſet.*

3. Quod & ſi poſſet abſolutè, vix tamen ratione magnitudinis poteſt pertranſiri: ut, *ambitus terræ.*

4. Quod naturâ ſuâ habere poteſt, non tamen habet exitum aut terminum: ut, *circulus.*

5. Quod infinitum eſt potentiâ ut, *continuum.*

Diviſio infiniti potentiâ.

Infinitum poteſt eſſe triplex: infinitum additione: ut, *numerus*; infinitum detractione: ut, *linea*; infinitum utroque modo: ut, *tempus.*

Definitio Infiniti.

Infinitum eſt, cujus ſemper aliquid extra, ii qui ratione quantitatis ſumpſerint, accipere poſſint: ut, *linea infinita ſi daretur.*

Diviſio Loci.

Locus alius eſt communis, alius proprius.

Locus communis eſt, qui omnia corpora ambit: ut, *ſuperficies concava cæli.*

Locus proprius eſt, qui primus ambit: ut, *ſuperficies concava vaſis reſpectu vini in eo contenti.*

Proprie-

Proprietates Loci.

1. Locus ambit id, cujus eſt locus, nec aliquid eſt rei.

2. Locus proprius nec major eſt, nec minor locato.

3. Locus non à quaque re deſeritur, tamen ſejungi poteſt.

4. In omni loco eſt ſuprà, & infrà.

5. Omne corpus naturâ ad locum ſuæ naturæ accommodatum fertur, in eoque quieſcit.

6. Locus eſt immobilis.

Definitio Loci.

Locus eſt prima ejus, quod circumfuſum eſt, extremitas, quæ moveri poteſt : ut, *ſuperficies concava vaſis reſpectu vini.*

Definitio vacui.

Vacuum eſt locus carens corpore: ut, *ſuperficies concava vaſis, ſi nullum corpus in eo eſſet.*

Definitio Temporis.

Tempus eſt numerus motûs ſuperioris & conſequentis: ut, *hora*, *dies*, &c.

Proprietates Temporis.

1. Tempus minimum numero eſt, magnitudine non eſt.

2. Tempus velox & tardum non dicitur, multum verò & paucum, longum & breve dicitur.

3. Tempus ubique ſimul idem eſt, quòd autem prius & poſterius ſit, non item.

4. Ut iterum atque tertiò motus unum & idem eſſe poteſt, ſic etiam tempus.

5. Non ſolùm motum tempore metîmur, ſed etiam tempus motu.

Diri-

Divisiones ex cap. 1. lib. 5.

1. Omne quod movetur, partim movetur per aliud, adventitiâque vi, partim quòd illius aliquid movetur, partim quia idem primũ movetur. Exemplum 1. mẽbri: ut, *musicus ambulat*. 2. ut, *homo sanatur, quando sanatur oculus*. 3. ut, *homo ambulat*.

2. Eorum quæ movent aliud, per aliud alienâq; vi movet, aliud parte, aliud primo motum affert. Exemplũ 1 mẽbri: ut, *musicus ædificat*. 2. ut, *Socrates percutit, quia manu percutit*. 3. ut, *medicus curat*.

3. Terminorum, ad quos est motus, alius est per aliud, alius per partem, alius per primum.

Exemplum primi membri: ut, *calor respectu calefactionis*, si fortè ex calore inducto mutetur calor; secundi: ut, *sanitas hominis respectu sanationis oculi*; tertii: ut, *calor respectu calefactionis*.

Divisio eorum quæ mutantur.

Eorum quæ mutantur, aliud ex subjecto in subjectum mutatur, aliud ex non subjecto in non subjectum, aliud ex non subjecto in subjectum, aliud ex subjecto in non subjectum. Exemplum 1. membri: ut, *cùm ex albo fit nigrum*. 2. ut, *ex non nigro non album*. 3. ut, *ex non homine homo*. 4. ut, *ex homine non homo*.

Definitio motûs physici & divisio.

Motus physicus est mutatio sensibilis & successiva inter terminos contrarios vel medios: ut *calefactio, dealbatio*, &c.

Tria sunt genera motûs Physici: accretio vel decretio, alteratio, motus localis.

Quid simul: Tangere.

Simul esse dicuntur, quæ in uno primo loco

ſunt: ut, *albedo & dulcedo in lacte.*

Separatim eſſe dicuntur, quæ ſunt in diverſis primis locis: ut, *Ioannes & Petrus*, &c.

Tangere ſe dicuntur ea, quorum conjunctæ ſunt extremitates: ut, *aqua & aër.*

Medium eſt id, quod priùs pervenire ſolitum eſt ad id quod movetur, aut mutatur, quàm ad id ultimum, in quod natura mutatur, quod continenter mutatur aut movetur: ut, *inter ignem aut terram medius eſt aër.*

Continenter movetur id, quod nihil aut certè paululùm rei interrumpit, non temporis; ſed rei in qua movetur: ut, *cùm poſt primam fidium chordam, mox pulſatur ultima.*

Deinceps ſequitur id, quod principium ſequitur, cùm nihil interjectum ſit inter illa ex iis, quæ in eodem genere ſunt: ut, *una domus ſequitur deinceps alteram.*

Cohærens dicitur, quod deinceps ſequitur, & præterea contingit: ut, *domus alteram ſequens, eademq; contigua.*

Continuatum dicitur aliquid, cùm utriuſque eorum, quæ inter ſe apta ſunt, & ſe contingunt, una eademque ſit extremitas: ut, *una pars lineæ eſt alteri continuata.*

Diviſio unitatis motûs.

Triplex eſt unitas & diverſitas motûs: generica, ſpecifica, numerica.

Motus unius generis eſt, qui tendit ad terminum unius prædicamenti: ut, *motus ſurſum, & motus deorſum.*

Motus

Motus unius ſpeciei eſt, cùm & unius eſt generis, & individuâ ſpecie continetur: ut, *hæc & illa dealbatio.*

Motus unius numero eſt, qui in eodem numero ſubjecto, continuo tempore tendit ad eundem numero terminum: ut, *una calefactio.*

Definitio motuum contrariorum.

Motus contrarii dicuntur, qui tendunt ad terminos contrarios: ut, *calefactio & frigefactio.*

Definitio Continui.

Continuum eſt, quod dividuum eſt in ea, quæ ſemper dividi poſſunt: ut, *linea.*

EX LIBRIS DE COELO.

Definitio Continui & diviſio.

COntinuum eſt, quod dividuum eſt in ea, quę ſemper & infinitè dividi poſſunt: ut, *linea.*

Dividitur in tres ſpecies: lineam, ſuperficiem, & corpus.

Linea eſt magnitudo, quę in unũ dividi poteſt.

Superficies eſt magnitudo, quæ in duo dividi poteſt.

1. Corpus eſt magnitudo, quæ in tria dividi poteſt.

2 Corpus eſt id, quod omni ex parte ſecari poteſt.

Hypotheſes ex cap. 2. lib. 1.

1. Omnia corpora & magnitudines, quę naturâ conſtant, per ſe loco moveri poſſe dicimus.

2. Omnis locus, quo per locum quid movetur, aut rectus eſt, aut in orbem circúmque fertur,

tur, aut ex his mixtus & concretus est.

3. Unicuique simplicium corporum natura unum motum attribuit.

Divisio motûs simplicis.

Motus simplex dividitur in circularem, & rectum.

Motus circularis est, qui circum medium volvitur: ut, *motus cœli.*

Motus rectus est, qui in sublime deorsumque fertur: ut, *motus terræ ad centrum.*

Divisio motûs recti.

Motus rectus duplex est: motus sursum, & motus deorsum.

Motus sursum est, qui à medio fertur: ut, *motus naturalis ignis.*

Motus deorsum est, qui in medium fertur: ut, *motus naturalis terræ.*

Definitio corporis simplicis.

Corpus simplex est, quod principium motûs habet naturâ: ut, *ignis.*

Definitiones gravis & levis, gravissimi & levissimi.

Grave est, quod naturæ vi ad medium movetur: ut, *terra.*

Leve est, quod naturæ vi à medio movetur: ut, *ignis.*

Gravissimum est, quod omnibus, quæ deorsum feruntur, substernitur: ut, *terra.*

Levissimum est, quod omnibus, quæ supera capessunt, extat & eminet: ut, *ignis.*

Hypotheses ex cap. 8. lib. 1.

1. Omnia quiescunt & moventur, tum vi, tum naturâ suâ.

2. In

2. In quo loco non vi quiescunt, in eum naturâ feruntur: & in quem feruntur, in eo etiã manent: in quo autem vi manent, in eum etiam vi feruntur: & in quem vi feruntur, in eo quoque manent.

3. Si quis motus violentus sit, naturalis erit contrarius.

Definitio defatigationis.

Defatigatio est diminutio potentiæ activæ & cognitivæ per diuturnam actionem, reparabilis tamen per quietem.

Differentiæ positionum, earumq; definitio.

Differentiæ positionum sunt sex: superum, & inferum, dextrum, sinistrum, ante, & retrò.

1. Superũ est pars, quâ sumitur alimentũ: ut, *os.*

2. Superũ est, unde motus proficiscitur: ut, *cap.*

Inferum est pars supero opposita.

1. Dextrum est pars, in qua plus virium est ad movendum.

2. Dextrum est, à quo motus proficiscitur.

Sinistrum est pars dextro opposita.

1. Ante est pars, in qua sensus insunt: ut, *facies.*

2. Ante est id, quo motus fertur: ut, *facies.*

Retro est pars anteriori opposita.

Quomodo illæ differentiæ cœlo aßignandæ?

Dextrũ cœli oriẽs, ubi dormis Phœbe sinistrũ.
Ante dies medius, gelidus septentrio retro.
Arcticus est infra, supraque antarcticus extat.
Hæc cadit in primum reliquis contraria cœlis.
Est facies, servante locum, post ante priorem.

Definitio Stellæ.

Stella est densior pars sui orbis: ut, *Mercurius.*

Definitio Elementi.

Elementum est id, in quod cætera corpora dividuntur, cùm potestate insit, vel reipsa : ipsum autem in ea, quæ specie differunt, dividi non potest : ut, *ignis*.

EX LIBRIS DE ORTV.

Definitio alterationis.

Alteratio est, cùm id quod subjectum est, quod idem sensus movet, remanens, suas, quæ contrariæ aut his interjectæ sint, mutat affectiones : ut, *calefactio*.

Definitio generationis.

Generatio est, cùm totum mutatur, nec manet aliquid, quod sub sensum cadat, ut idem subjectum : ut, *productio ignis ex aëre.*

Definitio nutritionis.

Nutritio est conversio alimenti in substantiam aliti, facta ab anima virtute caloris naturalis, ut fiat restauratio ejus, quod absumi cœperat.

Definitio accretionis.

Accretio est motus ab anima factus, quo vivens secundùm omnes partes, certâ proportione, majorem acquirit quantitatem.

Proprietates accretionis.

1. Id quod augetur, idem manet ante & post accretionem.

2. Accretio, fit alicujus accessione; decretio, decessione.

3. Ejus quod augetur, quælibet pars augetur, & ejus quod decrescit, quælibet pars decrescit.

Proprietates alimenti.

Alimentum debet esse actu dissimile viventi, sed potentiâ simile.

Proprie-

Proprietates agentis & patientis.

1. Patiens tale esse potest, quale agens reipsa est.

2. Patiens omni ex parte pati aptum est.

3. Patiens magis vel minus pati aptum est, hoc ipso quod tale est magis vel minus.

4. Quod copulatum est in rebus singulis, unumque est, patibilem naturam non habet.

5. Patibilem etiam naturam non habent, quæ non tangunt, nec inter se, nec alia, quæ aptam naturam habent ad faciendum & ferendum.

Definitio mixtionis.

Mixtio est eorum, quæ inter se temperari possunt, commutatorum unio.

Definitiones qualitatum primarum.

Calidum est, quod ea cogit, quæ sunt ejusdem generis.

Frigidum est id, quod cogit & congerit tam ea quæ sunt ejusdem generis, quàm quæ alieni.

Humidũ dicitur, quod determinationis suę est expers, cùm facilè alieno termino coërceri possit.

Siccum est, quod suo fine facilè coërcetur & concluditur, non facilè autem alieno.

Proprietates elementorum.

1. Ignis non est simplex, nec aër, nec ullum aliorum elementorum; sed concreta atque confusa.

2. Ignis, vis est major caloris, ut glacies frigoris.

3. Quatuor elementorum duo sunt sursum, & duo deorsum.

4. Extrema elementa sunt maximè sincera, media autẽ magis permixta.

5. Utraque utrisque contraria sunt.

Cùm quatuor sint qualitates primæ, una in quaque reperitur.

EX LIB. METEOROLOGICORVM.

Definitio exhalationis & vaporis.

EXhalatio eſt ſpiritus calidus & ſiccus, qui à terra vel terreo corpore educitur.

Vapor eſt ſpiritus calidus & humidus, qui ex aqua vel aqueo corpore educitur.

Definitiones meteorum ignitorum.

1 Flamma (*ſive fax*) eſt meteorum ignitum æqualiter longum & latum, ſpeciem flammæ ſive facis referens.

2. Torris (*ſive tæda*) eſt meteorum ignitum magis longum, quàm latum, quod ſucceſſivè inflammatur, ſpeciem torris ſive tædæ referens.

3. Candela (*ſive lampas*) eſt meteorum ignitum, ſuâ figura & luce, candelæ ſive lampadis ſpeciem referens.

4. Lancea (*ſive trabs ardens, jaculum ignitum, faſcis*) eſt meteorum ignitum ſuâ figurâ ſpeciem lanceæ referens.

5. Capra ſaltans eſt meteorũ ignitũ, magis longum, quàm latũ, ſpeciem capræ ſaltantis referens.

6. Stella cadens, aſcendens, diſcurrens, eſt meteorum ignitum, ſpeciem ſtellæ cadentis, aſcendentis, diſcurrentis referens.

7. Ignis perpendicularis, eſt meteorum ignitũ, perpendiculi vel pyramidis ſpeciem referens.

8. Ignis fatuus eſt meteorum ignitum, in infima aëris regione incenſum, motum habens inconſtantem.

9. Ignis lambens eſt meteorum ignitum, quod per aërem diſperſum ſolet interdum jubis equorum adhærere.

10. Dra-

10. Draco volans est meteorum ignitum draconis volantis speciem referens.

11. Castor, Pollux, Helena, sunt meteora ignita, in infima aëris regione incensa, quæ in mari apparentia subinde malis & antennis naviū adhærent.

12. Cometa est meteorum ignitum, in suprema aëris regione incensum, magnæ stellæ speciem referens.

13. Fulgur est exhalatio in nube accensa.

14. Fulmen est exhalatio accensa è nube magno impetu erumpens.

15. Tonitru est sonus vehemens, proveniens ex collisione exhalationis nube inclusæ cum lateribus nubis, vel ex nubis effi actione.

16. Circulus lacteus est lucidus & albus circulus, qui serenis noctibus apparet speciem circuli lactei referens.

Definitiones Meteororum aqueorum.

1. Nubes est vapor condensatus in media aëris regione.

2. Pluvia est nubes in aquam soluta.

3. Nebula est nubis in aquam resoluta superfluitas.

4. Nix est nubes congelata priusquam in aquam vertatur, per floccos descendens.

5. Grando est pluvia in aëre congelata.

6. Glacies est aqua congelata.

7. Ros est vapor subtilis & tenuis, in infima aëris regione, in aquam conversus.

8. Bruma est vapor subtilis & tenuis in infima aëris regione, priusquam in aquam resolvatur congelatus.

Definitiones meteororum terrestrium.

1. Terræ motus est concussio terræ, proveniens ab exhalatione inclusa & exitum quærente.

2. Ventus est multitudo quædam sicci halitus, qui ex terra excitatur, & circum eam in[illegible]llitur.

Divisio ventorum.

Dividuntur primò venti in cardinales & laterales.

Venti cardinales sunt, qui ab aliquo ex quatuor mundi cardinibus spirant.

Venti cardinales sunt quatuor: Boreas, Auster, Eurus, Zephyrus.

Venti laterales sunt venti cardinalibus interjecti.

Dividuntur secundò venti in generales & provinciales.

Venti generales sunt, qui ubique spirant.

Venti provinciales sunt, qui in certis tantùm provinciis spirant.

Dividuntur tertiò in ordinarios, & turbulentos sive tempestates.

Tempestas triplex, Ecnephias, Typhon, Præster.

Ecnephias est copiosa & crassa exhalatio nube inclusa, quæ ipsam dirumpens, summa vi ad terram fertur, sine inflammatione.

Typhon est tenuior & subtilior exhalatio, quæ per angustum nubis foramen erumpens, deorsum in gyrum rotata fertur.

Præster est typhon incensus.

Definitiones meteororum aereorum, sive phantasmatum in aëre apparentium.

Phantasma est color in aëre apparens, non verus.

1. Vorago est exhalatio sursum rapta, ibique lumine perfusa speciem voraginis referens. Eodem modo definiendus est hiatus & dolium.

2. Halo (*sive corona*) est circulus albus sub astro aliquo in nube seu vapore apparens.

3. Virgæ (*sive bacilli*) sunt phantasmata speciem virgarum referentia.

4. Paroliùs est Solis imago in densa nube.

5. Iris est arcus multicolor soli oppositus, in rorida nube, ex radiorum solarium reflexione proveniens.

EX LIBRIS DE ANIMA.

Definitiones animæ.

1. Anima est actus primus corporis Organici potentia vitam habentis.

2. Anima est id, quo primùm & vivimus, & sentimus & ratiocinamur.

Definitio generationis propria viventibus.

Generatio est processio viventis à principio vitæ conjuncto, secundùm rationem similitudinis, saltem specie infima, ut *generatio equi.*

Definitio perlucidi sive perspicui.

Perlucidum est, quod sensum oculorum illud quidem movet, non tamen per se ac vi sua eum movet, sed ut alieni coloris.

Definitio luminis.

Lumen est actus & perfectior perlucidæ, qua ex parte perlucida est.

Definitio

Definitio coloris.

1. Color est id, quod vim habet movendi, quod reipsa perlucidum est.

2. Color est extremitas rei perlucidæ in corpore certo & terminato.

Definitio soni.

Sonus est, cùm alicujus ex alio atque in alio actus elicitur.

Definitio Echus.

Echo est, cùm ab aëre, qui unus idemque manet, per vas, quod extremis partibus dissipari sonum prohibeat, rursus ac quasi pila repellitur.

Definitio vocis.

Vox est pulsus respirati aëris, qui ab ea anima, quæ in his partibus inest, ad arteriam efficitur.

Definitio odoris.

Odor est qualitas ex primarum commistione resultans, dominante sicco & calido, atque olfactum movens.

Definitio saporis.

Sapor est affectio in humido aqueo, facta à sicco terrestri, & calore decoquente, gestatū, qui in potentia est, ad actum per alterationem deducēs.

Divisio sensibilium.

Sensibilium aliud proprium, aliud commune.

Sensibile proprium est, quod unico sensu exteriori percipitur, ut, *color*.

Sensibile commune est, quod pluribus sensibus exterioribus percipitur, ut, *motus*.

Sensibilia communia ab Aristotele quinque numerantur, motus, quies, numerus, figura, magnitudo

FINIS.